

Cyngor Sir CEREDIGION County Council

ADRODDIAD I'R:	Pwyllgor Trosolwg a Chraffu Cymunedau Ffyniannus
DYDDIAD:	7 Rhagfyr 2022
LLEOLIAD:	Hybrid
TEITL:	Diweddariad ar y sefyllfa o ran Ffosffadau
DIBEN YR ADRODDIAD:	Rhoi diweddariad i'r aelodau ynghylch y sefyllfa bresennol o ran ffosffadau yng Ngheredigion
Y RHESWM PAM FOD Y PWYLLGOR CRAFFU WEDI GOFYN AM YR WYBODAETH:	Gofynnodd yr aelodau i swyddogion roi'r wybodaeth ddiweddaraaf iddynt am y sefyllfa bresennol

CEFNDIR: Ym mis Ionawr 2021 rhyddhaodd Cyfoeth Naturiol Cymru gyngor cynllunio dros dro ynghylch datblygu yn nalgylch Ardaloedd Cadwraeth Arbennig (ACA) afonol yng Nghymru. Diben y cyngor hwn oedd sicrhau, yn dilyn achos cyfreithiol yn Ewrop a elwir yn *'the Dutch case'*, bod cydymffurfiaeth afon Teifi a phob ACA afonol yng Nghymru yn cael ei fonitro. Roedd afon Teifi yn methu'r targedau monitro diwygiedig ac yn gweld methiannau o ran monitro'r sefyllfa ffosffadau o bryd i'w gilydd. I bob pwrpas, roedd hyn yn golygu na fyddai unrhyw ddatblygiad pellach yn cael ei ganiatáu a allai gynyddu gollyngiadau dŵr gwastraff a'r lefelau ffosffad cysylltiedig yn yr ACA afonol. Diweddarwyd y cyngor hwn ym mis Gorffennaf 2022 sydd wedi hwyluso rhywfaint o ddatblygiadau o ran cyflogaeth, fodd bynnag mae datblygiadau preswyl a thwristiaeth yn parhau i fod yn annatblygadwy (y tu hwnt i eithriadau penodol). O ganlyniad i'r canllawiau hyn, mae nifer o geisiadau cynllunio wedi'u gohirio ac ni fu modd symud ymlaen drwy'r camau cynllunio. (Er ei bod yn werth nodi nad yw'r canllaw hwn yn berthnasol i Gynllunio yn unig ond pob math o gynlluniau neu brosiectau y mae'r cyngor yn ymgymryd â nhw.) Mae dalgylch Teifi yn ymestyn i 48% o dir Ceredigion a 3 o'r 6 phrif dref, mae hefyd yn cwmpasu cyfanrwydd y parth twf rhanbarthol a nodir yng Nghynllun Cenedlaethol Cymru'r Dyfodol 2040 - un o ddim ond 2 yng Ngheredigion; Aberystwyth yw'r llall. Er mwyn mynd i'r afael â'r mater, gofynnodd LIC i Geredigion ddatblygu Bwrdd Rheoli Maethynnau ar gyfer Afon Teifi. Mae aelodau o wasanaeth cynllunio ac ecoleg Ceredigion yn aelodau o is-grŵp ffosffad Cymru gyfan a bellach ar y grŵp goruchwylio gweinidogol, ac maent wedi chwarae rhan allweddol wrth lobbio ar lefel genedlaethol.

Y SEFYLLFA BRESENNOL:

Ers cyflwyno'r canllawiau dros dro a diwygiedig, mae'r Awdurdod Cynllunio Lleol wedi gweithio'n agos gydag awdurdodau cyfagos sy'n rhannu dalgylchoedd afonydd, sef Sir Gaerfyrddin (Tywi) a Sir Benfro (Cleddau) i fynd i'r afael â'r sefyllfa:

1. Gyda'n gilydd, rydym wedi sefydlu'r 3 Bwrdd Rheoli Maethynnau ac wedi cynnal y cyfarfodydd sefydlu, datblygu cylch gorchwyl, a sefydlu Grŵp Swyddogion Technegol a Grŵp Rhanddeiliaid.
2. Wedi lobio Llywodraeth Cymru dros gyllid ar gyfer y Byrddau Rheoli Maethynnau, a dyfarnwyd swm o £75,000 ar gyfer blwyddyn ariannol 2022-2023, a disgwylir £100,000 y dalgylch am y 3 blynedd nesaf.
3. Penodwyd Rheolwr Rhaglen ar gyfer y Byrddau Rheoli Maethynnau i fwrw ymlaen â gwaith y Byrddau Rheoli Maethynnau a datblygu Cynllun Rheoli Maethynnau ar gyfer y dalgylch – rydym yn bwriadu hysbysebu am swyddog i gefnogi'r rôl hon yn yr wythnosau nesaf.
4. Mae ymgynghorwyr wedi'u penodi i ehangu canllawiau lliniaru a chyfrifiannell Maethynnau Sir Gaerfyrddin i ddalgylchoedd Teifi a Chleddau, a disgwylir i hyn fod yn barod ym mis Ionawr / Chwefror 2023. Bydd rhai pryderon a fynegwyd gan CNC yn cael sylw yn y datganiad newydd a rhagwelwn y bydd y gyfrifiannell hon yn cael ei mabwysiadu'n genedlaethol a'i chyflwyno fel Cyfrifiannell Maethynnau Cymru Gyfan.
5. Rydym wedi cynnal ymarfer mapio System Gwybodaeth Ddaearyddol (GIS) ar draws y 3 dalgylch, ac erbyn hyn mae gennym fodelau manwl o ble mae'r mannau sydd â'r nifer uchaf o ffosffadau, ac wedi awgrymu mesurau lliniaru i leihau'r ffosffadau sy'n golchi i'r afon.
6. Rydym ar hyn o bryd yn cynnal astudiaeth dichonoldeb i greu Cynllun Cyfnewid Credyd Maethynnau yn rhanbarthol, gan gysylltu â Dŵr Cymru sydd hefyd yn gweithio ar brosiect tebyg o safbwynt Cwmni Dŵr.
7. Rydym yn ceisio cyngor manwl ar greu strategaethau tymor hir ar gyfer y Byrddau Rheoli Maethynnau drwy'r arbenigwr blaenllaw yn y maes, gan gynnwys ailystyried / profi cyrff dŵr y dalgylch i gadarnhau a oes rhai lle gallem weithredu trothwy '*de-minimis*' lle gall datblygiad fod yn dderbyniol.
8. Mae Dŵr Cymru wedi cwblhau'r gwaith dosrannu ffynonellau ar Afon Teifi ac mae hyn wedi datgelu bod 68% o'r ffosfforws a samplwyd yn yr afon yn dod o Weithfeydd Trin Dŵr Gwastraff yn hytrach na llygredd ffosffad gwasgaredig (dŵr ffo amaethyddol a dŵr wyneb ffo) fel y disgwyliwyd yn flaenorol.
9. Er mwyn mynd i'r afael â ffynhonnell y ffosffadau rydym yng nghamau cynnar gweithio gyda Dŵr Cymru i sefydlu safleoedd ar gyfer gwlyptiroedd a sut y gallwn eu datblygu i nid yn unig mynd i'r afael â lefel trwyddedi Gweithfeydd Trin Dŵr Gwastraff ond hefyd i sicrhau bod modd caniatáu rhywfaint o ddatblygu yn y dyfodol.
10. Rydym yn cysylltu â CNC ynglŷn â ble maen nhw'n ymgymryd â phrosiectau adfer afonydd er mwyn i ni allu neidio ar gefn gwaith presennol a chynyddu'r capasiti drwy ymestyn lleiniau clustogi y gallant fod yn gweithio arnynt ar lan yr afon.
11. Rydym wedi datblygu Cynlluniau Gweithredu Seilwaith

Gwyrdd ar gyfer pob un o'r 6 tref lle mae lliniaru Ffosffadau wedi bod yn thema allweddol ar gyfer datblygu'r prosiectau gwyrddu.

12. Rydym wedi gweithio'n agos gyda'r Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus i sicrhau bod prosiectau lliniaru Ffosffadau wedi'u nodi yn y Cynllun Llesiant newydd.

13. Rydym wedi gweithio'n agos gyda'r Tîm Economi ac Adfywio i sicrhau bod Rheoli Maethynnau yn thema allweddol yng nghais Cronfa Ffyniant Gyffredin Ceredigion i Lywodraeth y DU fel y gellir ariannu prosiectau lliniaru drwy'r Gronfa Ffyniant Gyffredin.

Atebion:

Ers cyflwyno'r canllawiau ac wrth i wybodaeth ac arbenigedd ddatblygu yn y maes hwn yn fewnol, mae'r Awdurdod Cynllunio Lleol bellach o'r farn bod angen strategaeth amlochrog i fynd i'r afael â'r mater hwn ac mae felly wedi blaenoriaethu 4 ffordd waith benodol. Mae'r manylion i'w gweld isod:

Gan ein bod bellach yn gwybod mai safleoedd trin dŵr gwastraff yw prif ffynhonnell ffosffadau, mae'n hawdd tybio mai Dŵr Cymru ddylai fod yn datrys y mater hwn, ond yn anffodus, nid yw hwn yn ddisgwyliad realistig. Er bod rhwymedigaeth bellach ar Ddŵr Cymru i roi ystyriaeth fwy cadarn i ganfod atebion i'r sefyllfa ar lannau'r Teifi, mae dal yn annhebygol y caiff y cyfarpar angenrheidiol ar gyfer tynnu ffosffadau allan o'r dŵr ei osod oherwydd y costau uchel a'r dwysedd isel o ran poblogaeth. Atebion yn seiliedig ar natur sy'n mynd â phrif sylw Dŵr Cymru ac fel rhan o hynny, maent am gyflwyno rhai gwlypdiroedd i'w datblygu gan gynnwys Llanybydder yng Nghynllun Rheoli Asedau (AMP 7) a manylion ynghylch lleoliadau eraill lle gellir datblygu gwlypdiroedd yng Nghynllun Rheoli Asedau 8 (AMP 8). Mae'n bwysig ein bod yn ystyried pob ffordd bosibl o leihau ffosffadau ac mae'r Awdurdod Cynllunio Lleol felly wedi blaenoriaethu'r 4 pwynt canlynol;

1. Mesurau yn y tymor byr i alluogi datblygu yn y misoedd nesaf: creu cyfrifiannell maethynnau a fydd yn caniatáu i ddatblygwyr ddeall eu llwyth maethynnau – bydd y canllawiau ar gyfer lleddfu'r sefyllfa o ran ffosffadau yn dangos sut y gallant wneud yn iawn am y llwyth maethynnau y maent yn ei achosi. Bydd y system fapio GIS yn nodi a ydy'r mesurau lliniaru a gyflwynwyd ganddynt yn gwneud gwahaniaeth. Yn anffodus, o ystyried maint y datblygiadau yn yr ardal hon, nid oes llawer o gyfleoedd i wneud yn iawn am y llwyth maethynnau a achosir, ond byddwn yn parhau i ymchwilio i hyn gan newid y canllawiau lliniaru ac ychwanegu atebion newydd pan fyddant ar gael.
2. Mesurau tymor canolig: mae'r rhain yn cynnwys defnyddio cyngor arbenigol i ganfod, o ystyried y methiannau o ran monitro'r sefyllfa ar y Teifi o bryd i'w gilydd, a oes unrhyw gyrrff dŵr yn y dalgylch sy'n cyflawni eu targedau yn gyson (gan wneud yn well na'r targedau). Pe byddai hyn yn bod, gallem greu trothwy gan nodi o dan y trothwy hwnnw ein bod yn credu mai effaith gyfyngedig y byddai datblygiadau newydd yn ei chael ar lefelau ffosffadau yn y rhan honno o'r afon. Golyga hyn y byddai modd i ni ddweud mai dim ond effaith fach y byddai datblygiadau tai / twristiaeth hyd at ryw faint penodol yn ei chael ar yr amcanion cadwraeth yn lleoliad XYZ ac felly byddai modd dwyn y datblygiadau hyn yn eu blaen.
3. Mesurau yn y tymor canolig / tymor hirach: mae'r rhain yn cynnwys gweithio gyda phartneriaid sydd eisoes yn gwneud gwaith adfer ar afonydd megis Cyfoeth Naturiol Cymru. Byddai hyn yn gyfle i wella ar y gwaith sydd eisoes yn cael ei wneud gan greu hyblygrwydd o fewn dalgylchoedd ar gyfer datblygiadau newydd. Rydym ar hyn o bryd yn gweithio o dan Adran 6 y Rheoliadau Cynefinoedd i gaffael rhestr o'r holl waith sy'n cael ei wneud a'n bwriad wedyn yw canfod cyllid i amlhau manteision y cynlluniau presennol, gan ddefnyddio pwerau rheoleiddiol y sefydliadau sy'n bartneriaid. Mae'n debygol y bydd hyn yn golygu ymestyn y lleiniau clustogi ar lan yr afon. Dyma'r ffordd fesuradwy fwyaf llwyddiannus o atal ffosffadau rhag mynd i mewn i'r afon.
4. Mesurau hirdymor: mae hyn yn cynnwys gweithio gyda Dŵr

Cymru ac unrhyw bartïon eraill a chanddynt fuddiant gan gyflawni gwaith peirianyddol wrth greu gwlypdiroedd. Byddai hyn yn bodloni gofynion trwyddedau Dŵr Cymru o ran safleoedd trin gwastraff dŵr gan hefyd greu hyblygrwydd ychwanegol ar gyfer datblygiadau tai / twristiaeth ychwanegol yn nalgylch Ardal Cadwraeth Arbennig Afon Teifi. Oherwydd y gwaith cynllunio hirdymor sydd ynghlwm wrth ddatblygiadau o'r fath gan gynnwys caffael tir, sicrhau caniatâd cynllunio a chanfod cyllid, bydd hyn yn cymryd cryn amser i'w wireddu ond yn y pen draw dyma fydd y ffordd fwyaf cost-effeithiol o sicrhau atebion go iawn.

Mae nifer o gynlluniau lliniaru eraill yn bosib a byddwn yn parhau i archwilio pob un ohonynt, gan gofio bod hyfywedd y rhanbarth yn gyfyngedig. Byddwn felly yn ceisio sicrhau bod cost yr holl fesurau yn un rhesymol i ddatblygwyr. Wrth gwrs, bydd hyn yn golygu y bydd angen i'r awdurdod lleol neu Lywodraeth Cymru ariannu rhan fwyaf y costau hyn. Mae'n rhy gynnar dyfalu beth yn union fydd y costau hyn ond pan fydd y wybodaeth hon ar gael, caiff adroddiadau priodol eu paratoi.

Meysydd gwasanaeth eraill:

Mae effaith y canllawiau ar feysydd gwasanaeth eraill hefyd yn ystyriaeth bwysig:

Rheoli Datblygu:

Ers cyhoeddi'r canllawiau diwygiedig, mae'r gwasanaeth Rheoli Datblygu wedi paratoi pecyn cymorth i ddatblygwyr fel y gellir gwirio a oes unrhyw un o'r ceisiadau nad oes penderfyniadau wedi'u gwneud yn eu cylch bellach yn cydymffurfio â'r rheoliadau sy'n ymwneud â safleoedd preifat ar gyfer trin carthion. O dan feini prawf penodol iawn, mae modd bellach cymeradwyo'r rhain ond mae'r paramedrau a fyddai'n sicrhau eu bod yn dderbyniol yn llym iawn ac felly ni fyddai hwn yn ateb a fyddai ar gael i bawb. Mae'r gwasanaeth yn parhau i weithio drwy'r achosion sydd wedi'u hôl-gronni a'r rheiny sydd newydd eu cyflwyno i wirio lle y gallai'r canllawiau fod yn berthnasol a lle y byddai modd dwyn datblygiad yn ei flaen. O ystyried bod yn rhaid i'r datblygwyr ddilyn gofynion eithaf beichus wrth gyflwyno gwybodaeth i fodloni'r gofynion, mae'r broses yn un gymharol araf gan ei bod yn bosib y bydd dal angen gwneud profion i fesur unrhyw effaith sylweddol debygol a chynnal asesiadau priodol, lle bo angen, cyn y gellid symud ymlaen i gam y penderfyniad (bydd angen arbenigedd ecolegol ar gyfer unrhyw brawf neu asesiad).

Prosiect Lleihau a Lliniaru Ffosffadau (PRAM) y tîm ecolegol:

Bu'r tîm ecolegol yn llwyddiannus yn eu cais am gyllid o Gronfa Treftadaeth y Loteri ar gyfer y Prosiect Lleihau a Lliniaru Ffosffadau (PRAM). Cafodd swyddog prosiect ei benodi (er i hynny ddigwydd yn hwyrach na'r hyn a fwriadwyd) ac mae'r swyddog yn gorfod dilyn amserlenni tynn o ran y cyllid wrth ddechrau ar raglen waith i sefydlu lleiniau clustogi ar lannau'r afon ac ystyried dichonolrwydd gwlypdiroedd ar dir y mae'r sector cyhoeddus yn berchen arno. Yn anffodus, lluniwyd y prosiect hwn cyn i ni sylweddoli hyd a lled y mater hwn yn llawn a dod i ddeall pa fesurau lliniaru fyddai orau. Felly, o wybod yr hyn yr ydym yn ei wybod yn awr, efallai y byddai pethau wedi cael eu gwneud yn wahanol. Wedi dweud hynny, prif ganlyniad y gwaith yn gyffredinol fydd lleihau ffosffadau yn Ardal Cadwraeth Arbennig Afon Teifi ac mae hyn i'w groesawu.

Edrych ymlaen at y dyfodol

Mae'n debygol ar ryw adeg yn ystod chwarter 1 yn 2023 y byddwn ni'n derbyn cyhoeddiad ynglŷn â maethynnau morol yng nghyswllt yr Ardaloedd Cadwraeth Arbennig morol, a hyd yma nid ydym yn gwybod beth fydd hyd a lled hyn. Rydym yn rhagweld y bydd hyn yn ymwneud â methiannau o ran cyrraedd y targedau sy'n gysylltiedig â nitrogen (mae hyn yn cael ei ystyried yn fwy o bryder mewn amgylcheddau morol). Mae tair Ardal Cadwraeth Arbennig Morol ar hyd arfordir Ceredigion (ACA Bae Ceredigion, ACA Pen Llŷn a'r Sarnau ac ACA Morol Gorllewin Cymru) a phe byddai'r Ardaloedd Cadwraeth Arbennig hyn yn methu eu targedau a / neu pe byddai canllawiau tebyg i'r rhai a gyhoeddwyd yn Lloegr yn dod i rym yn yr ardal hon, gallai arwain at waharddiad ar draws y sir gyfan ar bob datblygiad sy'n cynyddu dŵr gwastraff. Fodd bynnag, mae'n bwysig nodi nad ydym yn gwybod beth gaiff ei gyhoeddi nac ychwaith a ydym mewn sefyllfa lle nad ydym yn llwyddo i gyrraedd y targedau. Hefyd, rhaid cofio y bydd y gwersi yr ydym ni wedi'u dysgu hyd yma ynglŷn â ffosffadau yn golygu ein bod mewn gwell sefyllfa i reoli materion fel hyn a rhaid cofio hefyd fod gennym lwybr clir ar gyfer rheoli'r effaith. Rydym hefyd yn gwybod ei bod yn haws cyflwyno mesurau lliniaru i fynd i'r afael â nitrogen o gymharu â'r hyn sydd angen ei wneud i ymdrin â ffosffadau ac mae'r holl waith yr ydym ar fin ei wneud o ran lleihau ffosffadau hefyd yn gweithio wrth ddelio â nitrogen. Felly, wrth i ni frw ymlaen â'r ffrydiau gwaith, rydym hefyd yn cynnwys trefniadau mwy eang ar gyfer monitro maethynnau a gwella'r sefyllfa gan ystyried mesurau lliniaru ar gyfer maethynnau eraill yn ogystal â ffosffadau, lle bo modd gwneud hyn.

Ffrydiau gwaith y dyfodol

- Comisiynu Aseiad Rheoliadau Cynefinoedd er mwyn cael cyngor arbenigol ar adroddiad cydymffurfio Cyfoeth Naturiol Cymru ynghylch Afon Teifi, a lle bo'n briodol herio Cyfoeth Naturiol Cymru mewn modd adeiladol yn ei rôl fel corff cadwraeth natur.
- Parhau i lobïo Llywodraeth Cymru a Chyfoeth Naturiol Cymru yn eu rôl fel rheoleiddwyr amgylcheddol er mwyn cael eglurder o ran dehongliad ac arweinyddiaeth glir.
- Cynnal adolygiad defnydd tir strategol o asedau'r Awdurdod gan nodi safleoedd at ddibenion lliniaru – byddwn yn cysylltu hyn â'r strategaeth gwaredu a'r prosiect Lleihau a Lliniaru Ffosffadau (PRAM).
- Nodi mesurau lliniaru posibl ar y safle ac oddi ar y safle gan greu rhestr fer ohonynt – casglu tystiolaeth a pharatoi costau amlinellol lefel uchel ar gyfer y cynlluniau lliniaru sydd ar y rhestr fer, gan gynnwys gwahanu dŵr wyneb, gosod cyfarpar hidlo, plannu llystyfiant, creu gwlypdiroedd– byddwn yn cynnal arfarniadau dichonolrwydd a thechnegol ac yn nodi ffrydiau ariannu.
- Paratoi mapiau GIS sy'n dangos yr opsiynau lliniaru.
- Datblygu strategaeth ar gyfer cyflawni cynlluniau lliniaru oddi ar y safle.
- Sefydlu fframwaith ar gyfer System Cyfnewid Credydau Maethynnau, ei ddatblygu a'i roi ar waith.
- Datblygu Canllawiau Cynllunio Atodol ynghylch Rheoli Maethynnau gan ystyried y sefyllfa yn lleol.
- Archwilio'r posibilrwydd o ôl-osod Stoc Dai Landlordiaid Cymdeithasol Cofrestredig gan gynnwys mesurau arbed dŵr fel y gellir darparu Tai Fforddiadwy.
- Datblygu Canllawiau Cynllunio Atodol ynghylch cadw dŵr a lleihau'r defnydd ohono.
- Datblygu cyfleoedd ar gyfer amodau Grampian a chytundebau adran 106 i sicrhau mesurau lliniaru.

**LLESIANT
CENEDLAETHAU'R
DYFODOL:**

A oes Aseiad Effaith Integredig Na, gan mai
wedi'i gwblhau? Os na, nodwch trafodaeth yw hon ac nid
pam yw'n cynnwys creu na
datblygu polisi.

Crynodeb:
Hirdymor:
Integreiddio:
Cydweithio:
Cynnwys:
Atal:

ARGYMHELLION:

Dim argymhellion ffurfiol, trafodaeth er gwybodaeth yn unig.

Y RHESWM DROS YR ARGYMHELLION:

Enw Cyswllt: Dr Sarah Groves-Phillips
Swydd: Rheolwr Gwasanaeth Polisi Cynllunio
Dyddiad yr Adroddiad: 14/11/2022
Acronymau: